

Scenarier for budgettildelingsmodel – med eller uden plejeboliger?

Indledning

Index100s rapport om ”Plejebehov, udgiftsmæssigt serviceniveau og budgettildelingsmodeller for Sundhed og Omsorg” indeholder to hovedscenarier for en budgettildelingsmodel:

1. En model, der løbende prioriterer ekstra budgetmidler til alle delområder inden for Sundhed og Omsorg
2. En model, der løbende prioriterer ekstra budgetmidler til hjemmeplejen, sygeplejen genoptræning og hjælpemidler – men ikke til plejeboliger

I dette korte notat beskrives konsekvenserne for de kommende års budgetlægningsprocesser af at vælge henholdsvis hovedscenarie 1 og 2.

Indledningsvis skal formålet med at anvende en budgettildelingsmodel i budgetlægningsprocessen dog kort ridses op.

Budgettildelingsmodellen (på ældreområdet) er et ”hjælperedskab”, der anvendes i budgetlægningen over en årrække. Modellen beregner efter fastlagte principper, hvor stort et budgetbeløb, der allerede i basisbudgettet skal prioriteres til ældreområdet for at fastholde det udgiftsmæssige serviceniveau selvom antallet af ældre stiger.

Når budgettildelingsmodellen anvendes i den tidlige fase af budgetlægningen, vil den så at sige tilpasse basisbudgettet efter den demografiske udvikling. Herefter kan forhandlinger om øvrige prioriteringer af budgettets råderum begynde. Det betyder samtidig, at modellen skaber ro om demografireguleringerne over en årrække, og at de som udgangspunkt ikke er en del af de årlige forhandlinger om prioritering af råderummet.

I Index100s rapport er der som nævnt beskrevet to hovedscenarier - eller *hovedprincipper* - for en budgettildelingsmodel, ét med og ét uden plejeboliger. I forlængelse af det beskrevne formål med en budgettildelingsmodel vil forskellen mellem de to hovedprincipper kunne koges ned til, hvorvidt der allerede i basisbudgettet prioriteres et budgetbeløb (som følge af en stigende ældrebefolkning) vedrørende plejeboliger eller ej. Forskellen kan også beskrives ved, at scenarierne efterlader et forskelligt råderum til den videre prioritering i budgetprocessen. Er plejeboligerne en del af budgettildelingsmodellen, vil der være et mindre råderum til prioritering i den videre budgetproces efter, at basisbudgettet er på plads.

I tabellen nedenfor vises, hvordan det samlede basisbudget for Sundhed og Omsorg vil udvikle sig som konsekvens af at anvende henholdsvis en budgetmodel med og uden plejeboliger:

Hovedscenarie	2022	2023	2024	2025	2026
Med plejeboliger	436,5	447,8	460	469,4	482,9
Uden plejeboliger	436,5	443,6	451,3	457,2	465,6
Forskel	0	4,2	8,6	12,2	17,3

Note: I beregningerne for begge hovedscenarier er der forudsat sund aldring efter middelevetidsmodellen. Alle beløb angivet i mio. kr., 2023-prisniveau.

Det ses af tabellen, at modellen, hvor plejeboliger er omfattet, prioriterer omkring 4 mio. kr. mere i basisbudgettet hvert år, end modellen, hvor plejeboliger ikke er omfattet.

VIVE udgav i 2020 en undersøgelse af kommunernes anvendelse af demografimodeller på ældreområdet i budgetlægningen for 2020¹. Analysen viste, at 86 procent af kommunerne anvendte demografimodeller, og at 50 procent af disse kommuner anvendte en model, der udover hjemmepleje også omfattede plejeboliger. Der er således tale om lige mange kommuner, der har modeller henholdsvis med og uden plejeboliger.

Nedenfor beskrives de praktiske konsekvenser af at vælge henholdsvis hovedscenariet med plejeboliger inkluderet og hovedscenariet uden.

Konsekvenser for budgettet ved en model, der omfatter plejeboliger

Ved at vælge en budgettildelingsmodel, der omfatter plejeboliger, vælger man samtidig et princip om hvert år at prioritere et ekstra budgetbeløb til drift til plejeboliger som følge af det stigende antal ældre. Antages det, at der årligt sker en

¹ Dalsgaard et.al: Kommunernes brug af demografimodeller på ældreområdet, København, 2020

løbende udbygning af plejeboligkapaciteten, vil det ekstra budgetbeløb som udgangspunkt kunne dække de ekstra driftsudgifter som følge af udbygningen.

Efter dette princip prioriteres budgetbeløbet dog uanset hvor mange ekstra plejeboliger, der faktisk opføres hvert år. I en kommune af Syddjurs' størrelse vil praksis ofte være, at der kan gå flere år mellem, at der opføres nye plejeboliger. I budgetår, hvor der opføres ganske få, eller ingen plejeboliger, vil det ekstra driftsbudget til plejeboliger, som modellen prioriterer i basisbudgettet, formodentlig ikke fuldt ud kunne anvendes.

I budgetår, hvor plejeboligkapaciteten udbygges, vil der til gengæld ikke være behov for at forhandle særskilt om prioritering af ekstra budgetbeløb til driften af plejeboligerne. Budgetmidlerne hertil er løbende prioriteret via budgettildelingsmodellen, selvom der ikke fuldt ud har været brug for dem i årene, hvor der ikke har været opført nye plejeboliger.

Konsekvenser for budgettet ved en model, der ikke omfatter plejeboliger

Ved at vælge en budgettildelingsmodel, der ikke omfatter plejeboliger, vælger man en model, hvor der ikke automatisk prioriteres ekstra beløb i basisbudgettet til at dække det øgede behov for driftsudgifter til plejeboliger som følge af det stigende antal ældre.

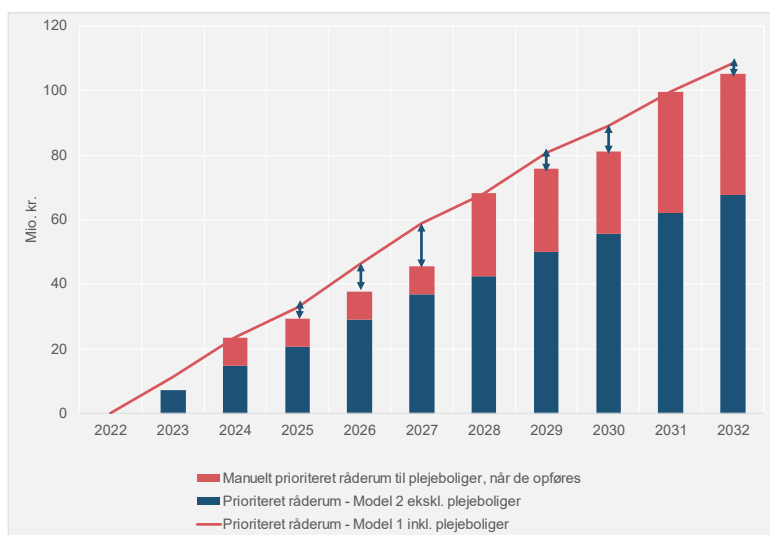
Dette princip betyder logisk set, at byrådet i den almindelige budgetproces skal tage stilling til et øget driftsbudget til plejeboliger i de budgetår, hvor det beslutes at udbygge plejeboligkapaciteten.

Går der relativt mange år, hvor plejeboligkapaciteten ikke udbygges, må det antages, at hjemmeplejen skal håndtere en stigende andel plejkrævende borgere, som alt andet lige kunne have behov for en plejeboligplads. I sådanne tilfælde vil hjemmeplejens budget kunne blive sat under pres.

Omvendt vil anvendelsen af en budgetmodel uden plejeboliger i de år, hvor plejeboligkapaciteten ikke udbygges, efterlade et større råderum til den brede prioritering i budgetprocessen.

Ved valg af budgettildelingsmodel kan det være værd at overveje, om man forventer en løbende udbygning af plejeboligkapaciteten i de kommende år, eller om man forventer, at udbygningen kommer til at foregå i etaper med flere års mellemrum.

Figuren nedenfor illustrerer prioritering af det budgetmæssige råderum ved anvendelse af henholdsvis en model med og uden plejeboliger. Figuren viser de akkumulerede budgetbeløb.

Den røde linje viser det budgetmæssige råderum, der løbende prioriteres i en model, der omfatter plejeboliger. De blå søjler viser det budgetmæssige råderum, der løbende prioriteres i en model, der ikke omfatter plejeboliger. De røde søjler viser det budgetmæssige råderum, der manuelt prioriteres i de år, hvor plejeboligkapaciteten udbygges. I eksemplet antages det, at plejeboligkapaciteten udbygges i 2024, 2028 og 2031. De blå dobbeltrettede pile viser det tilbageværende råderum, der kan opgøres som forskellen mellem de to modeller i de år, hvor plejeboligkapaciteten ikke udbygges.